

bepaald door factoren buiten henzelf (externe drijfveer). De autonome motivatie leidt tot zelfsturing. Daarnaast hebben leerlingen in hun leerproces een mindset nodig waarin ze geloof en vertrouwen hebben dat ze kunnen groeien, veranderen en kunnen omgaan met tegenslag.

In het onderwijs moet veel waar leerlingen niet altijd de persoonlijke zinvolheid van inzien.

ONDERZOEKSRISULTATEN

Uit mijn onderzoek bleek dat het Foto-interview een positieve invloed kan hebben op de motivatie en zelfsturing van leerlingen. De drijfveren voor het leerproces werden meer intern ervaren ('omdat ik het zelf zinvol vind') en minder extern ('omdat het moet van anderen'). Leerlingen, maar ook hun ouders en leerkrachten gaven aan dat er meer inzicht in de eigen verbetermogelijkheden ontstond, meer bewustwording van keuzemogelijkheden en meer hoop en vertrouwen om zélf verbetering in gang te kunnen zetten. De leerlingen voelden zich gehoord en met behulp van het Foto-interview konden zij beter verwoorden wat zij nodig hebben bij hun leerproces in de klas. Er was minder sprake van gecontroleerde motivatie ('moetivatie') en meer van autonome motivatie.

Als ik echt iets wil ik, lukt het ook vaak, bijvoorbeeld bij kunst op de trampoline, misschien kan ik daar aan denken bij mijn doel leesbaarder schrijven!

Mijn tafel tegen de muur helpt en ik zou wel een koptelefoon willen proberen, om door te kunnen werken

Het Foto-interview blijkt autonome motivatie te kunnen stimuleren. Om dit effect vast te houden is het echter van belang dat er blijvend aandacht besteed wordt aan de motivationele basisvoorwaarden. In het onderwijs 'moet' er immers veel waar leerlingen niet altijd de persoonlijke zinvolheid van inzien. De oplossingsgerichte vragen van het Foto-interview kunnen helpend zijn om moed te krijgen voor alles wat moet. Dit is van belang om tot autonome motivatie te komen, die leidt tot zelfsturing en zelfregulatie. Het biedt kansen om leerlingen enthousiast en bewust te maken van eigen oplossingen en het vergroot vertrouwen op hun eigen veerkracht als leren niet vanzelf gaat.

TOEPASSEN IN DE KLAS?

Er zijn scholen die mogelijkheden creëren bijvoorbeeld door het werken in leerlabs of ateliers, waarin leerlingen aan hun eigen taken werken en de leerkracht tijd en ruimte kan maken voor individuele gesprekken, zoals het Foto-interview. De vraagkaarten kunnen echter ook klassikaal ingezet worden, in coöperatieve werkvormen waarbij leerlingen met elkaar na denken over hun eigen doelen en manieren om daaraan te werken. De eigen inbreng maakt het leren passend bij hun individuele wensen en mogelijkheden.

Informatie over het Foto-interview en trainingen: www.mytyschooltilburg.nl en www.datkanX11.nl

ANNELIES DE HOOP MED IS ERGOTHERAPEUT. ZIJ HEEFT RUIM 23 JAAR IN HET SPECIAAL ONDERWIJS GEWERKT EN WERKT SINDS 2014 ALS CONSULENT PASSEND ONDERWIJS. ZE WON IN 2015 DE ONDERZOEKSPRIJS BIJ FONTYS OSO.

BRONNEN

- Hoop, A. de (2015). Moetivatie of motivatie, een onderzoek naar de effecten van het Foto-interview op de motivatie van leerlingen. Download op www.hbo-kennisbank.nl
- Ros, A., Castelijn, J., Loon van A.M., & Verbeeck, K. (2015). Gemotiveerd leren en lesgeven. Coutinho: Bussum.
- Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., & Lens, W. (2007). Willen, moeten en structuur: het bevorderen van een optimaal leerproces. *Begeleid Zelfstandig Leren*, 37, 1-27.

Effectief middel om zelfsturing van leerlingen te vergroten

Het Foto-interview

Annelies de Hoop

"Tijdens het Foto-interview voelde Bas zich gehoord, maar er veranderde nog iets anders. Ik zag zijn stralende ogen en zag een autonoom kind dat bevlogen werd over iets dat hij zelf wil bereiken".

(Citaat van een leerkracht die deelnam aan het onderzoek naar de effecten van het Foto-interview op de motivatie van leerlingen).

Met de komst van passend onderwijs (M-decreet in België) en de onderwijsvernieuwingen in de 21ste eeuw wordt er veel gesproken over het belang van eigenaarschap van leerlingen bij hun leerproces en het stimuleren tot zelfsturing en zelfregulatie. Voor leerkrachten is het een zoektocht om leerlingen daarbij te begeleiden, met name bij leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Deze leerlingen nemen vaak een afwachtende, of zelfs vermijdende leerhouding aan. Of ze komen alleen tot handelen omdat het moet van de leerkracht of hun ouders. Je zou kunnen spreken van 'moetivatie' in plaats van motivatie (Vansteenkiste, Sierens, Soenens, & Lens, 2007).

ZELFSTURING DOOR EIGEN DOELEN?

Uit onderzoek onder leerkrachten blijken leerkrachten terughoudend om leerlingen eigen doelen te laten stellen, omdat zij bang zijn dat de onderwijsdoelen dan niet gehaald zullen worden. Wanneer leerlingen zich echter bewust worden van wat zij zelf belangrijk vinden en daarbij zelf doelen kunnen stellen blijkt dit een positief effect te hebben op hun leermotivatie. Het Foto-interview (Mytylschool Tilburg) is een instrument waarbij leerlingen eigen verbeterwensen kunnen kiezen uit een serie foto's van dagelijkse vaardigheden. Vervolgens ondersteunt de interviewer hen om de drie belangrijkste wensen met behulp van oplossingsgerichte vraagkaarten te vertalen naar eigen doelen.

Zowel in het onderwijs als in de zorg bleek dat het instrument niet alleen leerlingen ondersteunt in het kiezen van eigen doelen, maar tevens een positief effect had op hun motivatie. In mijn onderzoek tijdens mijn masteropleiding (Special Educational Needs bij Fontys-OSO) heb ik dit effect onderzocht. De resultaten zal ik in dit artikel beschrijven.

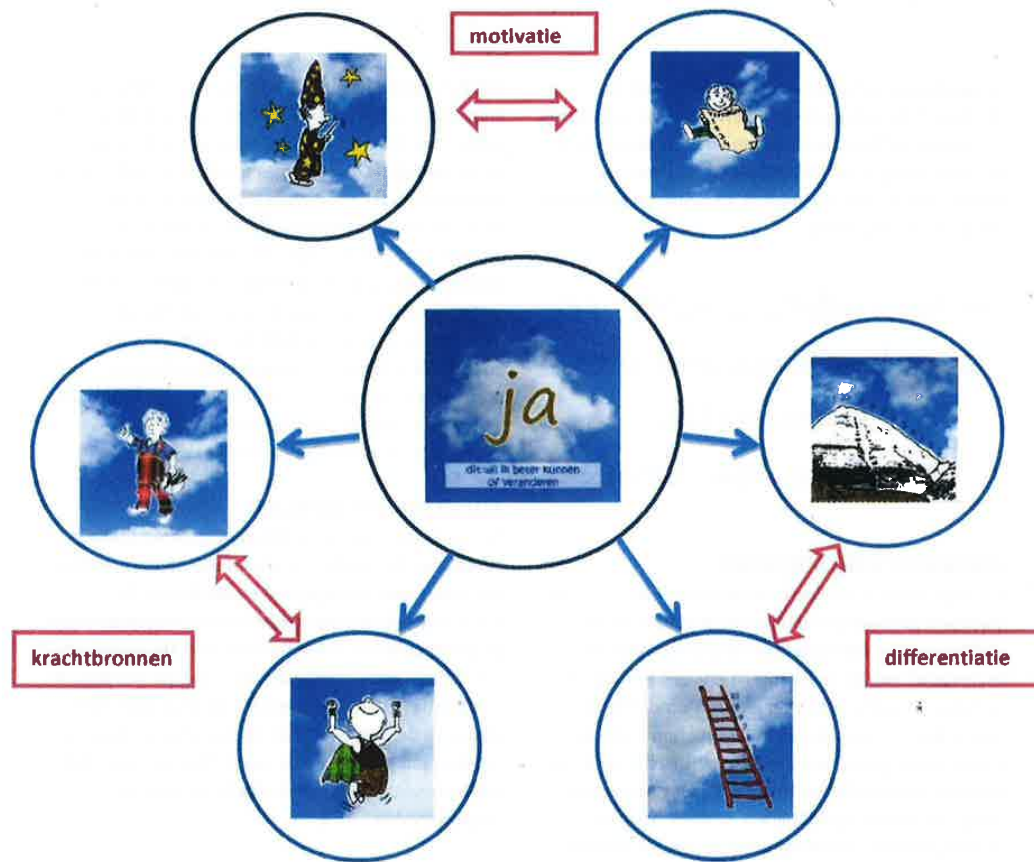

van de JA- en NEE kaart een keuze te maken voor wat hij wel of niet zou willen leren of verbeteren. Zo ontstaan er twee stapels. De NEE-stapel geeft informatie over wat de leerling vindt over wat hij al kan of wat hij minder belangrijk vindt om te leren. De JA-stapel bevat verbeterwensen.

Vervolgens kiest de leerling de drie belangrijkste wensen uit en legt die in volgorde van belangrijkheid.

In sessie twee wordt met de vraagkaarten doorgenvraagd naar de achterliggende wens en motieven per gekozen foto en een inschaling gemaakt van de huidige situatie per verbeterwens. Tenslotte kiest de leerling één doel uit om mee aan de slag te gaan.

De toverkaart helpt de leerling de verbeterwensen concreet te maken; hoe ziet het eruit als je dit leert hebt of het verbeterd is? De voordeelkaart helpt de leerling zich bewust te

worden van de waarde van de verbeterwens; wat levert het je op, wat is er fijn aan als je dit verbeterd hebt? Met de schaalvragen wordt er stilgestaan bij de huidige situatie, om een inschatting te maken van het competentiegevoel; hoe goed lukt het je nu? Dit maakt het startpunt duidelijk, maar ook de richting en de inhoud waaraan de leerling wil gaan werken. Dit is belangrijk voor het inschatten van de haalbaarheid en het vertrouwen dat het kan gaan lukken. Met de trotskaart worden de krachtbronnen geïnventariseerd. Het is een middel om de leerling zich bewust te laten worden van waar hij al goed in is, maar ook waar het hij trots op is en wat er al bereikt is. Met de gereedheidskaart tenslotte wordt de leerling gevraagd naar hulpbronnen; welk 'gereedschap' kan van pas komen bij het leren en oefenen? En wat of wie kan je helpen bij tegenslagen in het leerproces?

MOTIVATIE, WAT IS DAAR VOOR NODIG? Uit onderzoek is gebleken dat een belangrijke voorwaarde voor motivatie is, dat er voldaan wordt aan de drie basisbehoeften: autonomie (keuzevrijheid), relatie (verbondenheid) en competentie (capabelheid). De combinatie van deze drie aspecten is nodig om een autonome motivatie te ontwikkelen;

Van motivatie naar motivatie?

leerlingen komen in beweging omdat ze de waarde, die het voor hen zelf heeft, inzien (interne drijfveer). Wanneer leerlingen echter leren voor een beloning of een verwachting van anderen leidt dit tot een gecontroleerde vorm van motivatie, omdat het wordt

Leerlingen moeten erop vertrouwen dat ze kunnen groeien

HOE WERKT HET FOTO-INTERVIEW?

Het Foto-interview wordt afgenomen in twee sessies. In sessie 1 wordt de leerling gevraagd om met behulp

